

MLADINA

BIVANJE

PRILOGA O KULTURI BIVANJA

RAZPAD SISTEMA Vzpon
in padec slovenskega gradbeništva
/ **INTERVJU** Maruša Zorec, arhitektka
in nagrajenka Prešernovega sklada /
OSCAR NIEMEYER Brazilski arhitekt, ki je
decembra 2011 dopolnil 104 leta / **V KORAKU**
S ČASOM Ureditev pisarniških prostorov
časopisa *WirtschaftsBlatt* na Dunaju /
MOSTOVI KOT ZNAMENITOST Izbor
kakovostnejših novejših slovenskih
mostov in brvi

Svetilnik krize v gradbeništvu je projekt Celovski dvori propadlega Vegrada. Projekt je bil z muko le pripeljan do konca in predan kupcem, od investitorja pa ni ostalo nič. / Foto: Borut Krajnc

RAZPAD SISTEMA

Vzpon in padec slovenskega gradbeništva

Pišče: Boris Matić

Na začetku krize je bilo vse drugače. Gradbena podjetja so bila videti kot veličastni generatorji slovenskega gospodarstva. Peščica večjih podjetij je obvladovala trg, njihovi direktorji pa so bili nedotakljivi. Kriza na finančnih trgih jih je sicer upočasnila, a nihče ni pričakoval tega, kar je sledilo.

Danes je slovensko gradbeništvo opustošeno. Obseg del je pol manjši od tistega leta 2008, zaposlenih je tretjino manj, propadla so tudi podjetja, ki so bila videti prevelika, da bi lahko propadla: SCT, Vegrad, GPG ... Zakaj? Odgovor poznamo: svetovna gospodarska kriza. Pa je res samo to? Kaj se je pravzaprav zgodilo?

Vročica konjunktore

Vrnimo se na vrhunec konjunktore, okoli leta 2005. Gospodarstvo je bilo stabilno, državljani

s(m)o zlahka dobivali posojila za stanovanja, in ker smo Slovenci mahnjani na to, da imamo v lasti svoje stanovanje, smo kupili vse, kar se je zgradilo. Za investitorje v nepremičnine je bila to dobra novica; z majhnim vložkom so bili mogoči veliki zaslužki. Izvedba triletnega projekta je zlahka prinesla več kot 20-odstoten donos in banke so brez težav kreditirale vse, kar je dišalo po nepremičninah.

Najprej so projekte razvijala podjetja, ki so se ukvarjala z investicijami v nepremičnine, gradbena podjetja pa so se posvečala gradnji. Vendar so hitro ugotovila, da je zaslužek od gradnje precej piškav v primerjavi z zaslužkom od celotne investicije. Zakaj bi pustila, da neki mali d. o. o. pobere smetano, sama pa delajo za mezdo? Tako so podjetja poleg gradbenih postala tudi razvojna – razvijala so svoje nepremičninske projekte, jih gradila in večala dobiček. In tu so se začele težave. V iskanju vedno večjih donosov so

gradbeniki kupovali zemljišča, kjer so obstajale možnosti velikih zaslužkov. Začela se je nakupovalna mrzlica. Od vidnejših posegov je Vegrad v vrečo pobasal Celovške dvore in zemljišča ob Vojkovi cesti v Ljubljani, Imos je pobral Tobačno tovarno Ljubljana, Konstruktor s partnerji pa kar celo izolsko ladjedelnico. Seznam zemljišč in projektov je dolg.

Kako so kupovali zemljišča? Kupovali so jih na kredit in odplačevali iz tekočega poslovanja. Potencialni dobički so bili visoki, banke voljne, tekmeči nabrušeni; kdor ne bo zagrabil zemlje prvi, bo ostal praznih rok. Razvoj se je prelevil v špekulantstvo. Vzpostavila se je pozitivna povratna zanka. Cene nepremičnin so rasle, in ker so bile zanesljiva investicija, so jih banke rade kreditirale, zaradi česar so cene še bolj rasle. Gradbena podjetja so maksimirala dobiček; vertikalno so se integrirala in postala vse-v-enem, od financiranja do projektiranja, izvedbe in prodaje.

Ledeni pekel krize

Nato pa je prišla kriza. Kreditiranje se je ustavilo. Državni projekti so se ustavili. Podjetja so ustavila investicije. V mrzlici iskanja novih projektov so se podjetja zadolžila prek meje zdravega razuma. Za servisiranje obveznosti, ki so izhajale iz investicij, so v nekaterih podjetjih potrebovali tudi več kot milijon evrov na mesec. Obseg mesečnega odplačevanja posojil ni predvideval zmanjšanja obsega poslov.

Ampak saj bi se zemljišč lahko znebili – prodajo nekaj parcel, pa je! Da, toda kriza je prestrašila vse; ni povpraševanja in banke ne dajejo posojil. Če ste kupili zemljišče za 500 evrov za kvadratni meter, od tega vam je banka dala 400 evrov posojila, v časih krize pa se ga lahko znebite za 300 evrov – kaj vam to koristi? Prej ste imeli zemljišče in dolg, ko zemljišče prodate, imate samo še dolg.

No, ampak saj so gradbinci, saj lahko projekt speljejo in prodajo malim kupcem, tu bo zaslužek! Niti ne. Finančne konstrukcije so bile izdelane pred krizo; v razpredelnicah so bile prodajne cene od 3500 do 4000 evrov za kvadratni meter. Če lahko zadevo prodate samo za 2000 evrov ali 2500 evrov za kvadratni meter, enostavno ni dovolj dobička; kupili ste drago parcelo in spet vam na koncu ostane dolg. Edina rešitev, ki preostane, je obdržati vsa posojila in jih redno servisirati iz poslovanja. Pridobiti čisto vsak posel, povečati dobičke, stisniti zobe in počakati, da bo spet vse tako, kot je nekoč bilo.

Pocenili bomo, pa naj stane, kar hoče

Vojna pridobivanja poslov za vsako ceno je vodila v cenovni damping – najnižja cena, pa naj stane, kar hoče. Primer je cena betona. V nekaterih ponudbah so gradbeniki ponujali vgrajeni kubični meter betona za 50 do 55 evrov. Kako je to mogoče, če je seštevček cen agregata, cementa, vode in dodatkov okoli 60 evrov? Vsi smo mislili, da je to zato, ker imajo

naši vrli gradbinci kapitalske rezerve in tako tično gradijo pod ceno, da bi izrinili konkurenco. A resnica je drugačna. Če kapitalske rezerve nimaš, potem ob dampinški ceni enostavno načrtuješ, da dobavitelja oz. podizvajalca ne boš plačal. Podizvajalce lahko opohariš tako kot vse druge ljudi; nekatere in za nekaj časa, ne pa vseh in vedno. Na dolgi rok tako ne gre.

Podjetja so bila nesolventna in zrela za stečaj že dolgo, preden je bilo to objavljeno v medijih; vse drugo je bil samo ples živih mrličev.

Nesposobnost dojemanja resničnosti

Namesto da bi vrli direktorji in člani uprav priznali, da podjetja niso več solventna, so insolventnost prenašali na podizvajalce. Do

Ko so direktorji ugotovili, da barka pušča in da veslači tega še ne vedo, so nekateri izmed njih hitro začeli prelagati srebrnino na rešilne čolne. Začeli so izčrpavati podjetja.

zadnjega so iskali izhode. Na koncu, ko ni bilo več rezerve pri bankah in podizvajalcih, so začeli stiskati še svoje zaposlene. Najprej seveda tiste iz nižje kaste – tuje delavce z Balkana. Glavnega inšpektorja za delo so gradbinci zamotili s plačanimi predavanji in svetovanji (to je ugotovila tudi protikorupcijska komisija), kar je imelo predvidljive posledice. Nato so začeli stiskati še tiste iz višje kaste. Najprej z nižanjem plač, nato z neplačevanjem prispevkov za socialno varnost, za konec pa še z neplačevanjem posojil, ki so jih bili kot delodajalci dolžni odtegniti zaposlenim od plač in nakazati bankam. Sledilo je stiskanje tam, kjer se je videlo. Plače, četudi že znižane, so nehale prihajati. Posledica tega

so hude socialne stiske. Gre za skrajno neodgovorno ter etično nesprejemljivo ravnanje direktorjev gradbeniške panoge. Vsak mesec so razglašali, da naslednji mesec prihaja rešitev. Kaj res niso bili sposobni pogledati resnici v obraz? So bili res tako naivni?

Sedaj se kaže, da ni šlo samo za naivnost. Ko so direktorji ugotovili, da barka pušča in da veslači tega še ne vedo, so nekateri izmed njih hitro začeli prelagati srebrnino na rešilne čolne. Začeli so izčrpavati podjetja. V tujino in druga podjetja so se začeli pretakati denarji. In tu pride ključni podatek: ob uvedbi stečaja podjetja ima stečajni upravitelj pravico izpodbijati posle, ki niso starejši od enega leta. Če torej s kreativnim računovodstvom oplenite podjetje, morate nujno počakati eno leto, da vaši posli preidejo v zapik.

Sedaj postane jasneje, zakaj ob znamenju resnih težav direktor ne stopi pred delavce in ne reče, da je predstave konec. Nekateri so objestni in res mislijo, da bodo nekako našli rešitev; nekateri pa čakajo zapik.

Zadnje leto je spremljati aktivnosti Borisa Dolamiča, nekdanjega prvega moža Gradbenega podjetja Grosuplje (GPG), podobno, kot če bi spremljali virtuoznega baletnika; umetnost stečajev obvlada do popolnosti in jo prakticira tako, da opazovalcu vzame dah. Seznam gibov je predolg in prezapleten, da bi ga obrazložili brez obsežne grafične priloge z diagrami. Ampak ko vidimo nekoga, ki do zadnjega odlaga stečaj, izkorišča skrajne roke za vsak korak, nato pa mu uspe imenovati svoje podjetje v upniški odbor podjetja, s katerim je bil lastniško povezan v času stečaja in ga je celo vodil, se moramo vprašati – zakaj?

Trenutni položaj

Danes imamo v nasprotju s prejšnjimi leti negativno povratno zanko. Ker ni kreditiranja, ni investicij, ker ni investicij, ni uspešno izvedenih projektov, in ker ni uspešno izvedenih projektov, je vse strah, zaradi česar je

HOČEM POCENI ELEKTRIKO!

Izvolite. Pokličite **080 1558**.

Prejeli boste pogodbo za najugodnejše cene.

Podpišete jo in to je vse!

Podrobnosti za vas uredi ekipa www.pocenielektrika.si.

GEN-I d.o.o., Vrbina 17, 8270 Krško

Dunajski kristali ob ljubljanski severni obvoznici, v katerega naj bi se preselili državni organi, a so odstopili od namere, bodo pod seboj pokopali številne podizvajalce / Foto: Borut Krajnc

še manj investicij in še manj kreditiranja. Ker je toliko gradbincev propadlo, banke ne želijo več kreditirati ne gradbenih podjetij ne njihovih projektov. Strah jih je, da bo projekt propadel in da bodo imele za vratom še eno neuporabno zemljišče; banke pa ne potrebujejo zemlje, potrebujejo denar.

Kaj pa se dogaja s projekti, za katere je denar? S tistimi investitorji, ki bi gradili? Če se gradbena podjetja želijo prijaviti na razpise, potrebujejo bančne garancije. Ker pa je bilo veliko garancij unovčenih, jih banke ne dajejo na lepe oči; zahtevajo depozit v znesku garancije ali zastavitev premoženja v 1,5- do dvakratniku vrednosti garancije. Pri poslu v vrednosti 20 milijonov evrov to pomeni depozit dveh milijonov ali zastavitev štirih milijonov premoženja; to pa je za gradbinca tudi v dobrih časih izjemno težko.

Tako dobimo obratno sliko: ker je ostalo malo (poslovno) sposobnih gradbincev, ki lahko pridobijo garancije, le-ti postavljajo pravila in zahtevajo visoke cene. Projekti so bili v času dampinških cen podcenjeni, in tam, kjer so prvotni prevzemniki posla propadli, novi gradbinci ne želijo dokončati posla z izgubo. Dober primer je predor Markovec, kjer sta solidarno nastopila CPM in avstrijski

Alpine Bau. Načeloma naj bi to pomenilo, da bo ob odstopu enega predor končal drugi. A podjetju Alpine Bau je uspelo od Darsa izsiliti dodatnih 18 milijonov evrov za dokončanje, hkrati pa se je razbremenilo odgovornosti za skrite napake, ki jih je mogoče naredil CPM, in izognilo obveznostim neposrednega plačevanja podizvajalcev.

V nekaterih primerih so zato investitorji raje sami prevzeli organizacijo gradbišč, kot pa da bi plačali višjo ceno novemu gradbincu. Tak je primer ljubljanske opere, kjer je v gradbinca mutiralo kar ministrstvo za kulturo; pa primer Kristalne palače, ki jo je po stečaju podjetja GPG končal sam investitor, torej BTC, v neposrednem sodelovanju s podizvajalci.

Predvsem se bo to poznalo pri državnih investicijah. Kjer so projekte izvajali propadli gradbinci, bo treba stroške ponovno oceniti in izhodiščne cene krepko zaokrožiti navzgor.

Državni interes

Mladoekonomisti privoščljivo vzklikajo ob propadu gradbincev, ljudem v stroki pa gredo lasje pokonci. Kaj je narobe s tem, da roparski gradbinci, zaradi katerih smo tako krepko preplačali avtoceste, propadejo? Z

gradbincom propadejo tudi reference; četudi je podizvajalcev na SCT-jevih objektih malo morje in imajo znanje, ne bodo mogli skupaj zgraditi nobenega mostu ali ceste, ker nimajo referenc. Desetletja dela so šla v nič. Kakršnekoli ambicije o širitvi slovenskega gradbeništva v tujino so s propadom velikih podjetij in njihovih referenc zelo okrnjene, če že ne pokopane.

S podjetji se izgublja tudi znanje. Lep primer je prednapeti beton, tehnologija gradnje, ki omogoča velike razpone v betonskih konstrukcijah. Zdaj na trgu tako rekoč ni več izvajalca, ki bi znal izvesti tehnologijo prednapetega betona in ima vsaj nekaj referenc na tem področju. Tako v trenutku, ko projektant predvidi prednapeti beton v večji količini, posel podari tujemu podjetju, ki tehnologijo in reference ima.

S severa pa prihajajo velikani, kot sta Strabag in Porr. Imajo podporo bank in so z nekaterimi celo lastniško povezani. Laže dobivajo garancije za projekte. So dobro pripravljene za vstop na slovenski trg; po neuradnih podatkih ima Strabag rezerviranih okoli 10 milijonov evrov za delo pod ceno na slovenskem trgu. Lahko si privoščijo oddati ponudbe za ključne projekte pod realno ceno.

Ker smo vsaj načeloma evropska in pravna država, na razpisih ne moremo diskvalificirati tujih izvajalcev; dolžni smo jim odpreti vrata.

V prihodnosti se tako lahko zgodi, da bomo imeli gradbeniški trg, na katerem bodo prevladovala tuja podjetja. V njih bodo zaposleni domači delovodje in domači podizvajalci, a dobička in multiplikativnega učinka v Sloveniji ne bo. Da, nekaj materiala, ki je poceni, bo iz Slovenije; preostali material in stroji bodo od koncernskih dobaviteljev in slovenski proizvajalci od tega ne bodo imeli veliko.

Spodbuda domačim

Država je domačim podjetjem že poskušala pomagati, z državno jamstveno shemo za podjetja. Jamstvena shema je proces, v katerem si podjetje, ki ga država oceni kot uspešno, lahko izposodi denar, pri čemer za neki delež posojila (npr. 20 do 50 odstotkov) jamči država, preostalo jamstvo zagotovi podjetje, npr. z delnicami ali hipoteko. Tako država brez investiranja omogoči podjetjem, da pridejo do denarja. V jamstveni shemi leta 2010 je bilo 590 posojil, za katera je država jamčila s skoraj 320 milijoni evrov. Od tega je bilo posojil za gradbena podjetja za nekaj več kot 60 milijonov evrov. In katera so podjetja, v katerih je država prepoznala potencial in jih ocenila kot vredne državnega jamstva? Med njimi so SCT, Vegrad, Gradis Celje, CPM, Stavbar Gradnje, Gradbeništvo Lendava ... Kaj imajo ta podjetja skupnega? Danes so v stečaju ali prisilni poravnavi. Kdo bo namesto njih vrnil dele njihovih posojil bankam? Davkoplačevalci. Kako se je obnesla shema? Presodite sami.

Po črki zakona

Država lahko naredi veliko predvsem pri pripravi investicij in poenostavljanju zakonodaje. Nekaj je velikih projektov, s katerimi bi lahko zagotovili precej delovnih mest in ki jih država res potrebuje: drugi tir, tretja razvojna os, več visokih gradenj. A četudi bi država ta

trenutek imela denar, bi na izvedbo teh večjih projektov morali čakati vsaj pet let. Toliko pač traja, da se pridobijo zemljišča, pripravi dokumentacija za gradbeno dovoljenje, uredijo vsi pravni spori. V Sloveniji imamo zelo zapleten sistem pridobivanja gradbenega dovoljenja, v katerem so roki in postopki popolnoma nepredvidljivi. Lep primer je gradnja prve vetrne elektrarne v Sloveniji na Griškem polju pri Dolenji vasi, kjer je ministrstvo za okolje in prostor, ko je gradnja že tekla, razveljavilo izdano pravnomočno gradbeno dovoljenje, in to zaradi spremembe v zakonodaji. Gradbišče sedaj stoji.

Da ne omenjamo odločitve ustavnega sodišča, da razveljavi ključni člen zakona o graditvi objektov. Ker nadomestne zakonodaje že eno leto ni, se je zaradi tega na začetek vrnil kup projektov, tudi viadukt Peračica na gorenjski avtocesti je zaradi tega stal nekaj mesecev.

V prihodnosti se lahko zgodi, da bomo imeli gradbeniški trg, na katerem bodo prevladovala tuja podjetja.

Ali pa Agencije RS za okolje, ki rok 60 dni za izdajo odločb redno prekorači, tudi do enega leta; Kaj lahko v takem primeru stori investitor? Po zakonu o upravnem postopku je postopek pritožb na negativne odgovore naravnost kaskovski, vsi uradniki, ki urejajo te vloge, pa prejemajo vsak mesec enako plačo, ne glede na to, ali so prekoračili rok ali ne. Kako naj si država opomore s spodbujanjem investicij, če s prezapleteno birokracijo sama sebi žaga vejo, na kateri sedi?

Kako prižgati luč na koncu predora

Da bi iz nastalih razmer potegnili najboljše, so potrebne spremembe, te pa ne bodo neenostavne ne hitre. Za številna podjetja je, žal, prepozno. Veliko pa jih še ostaja. Veliko

je znanja, za katerega je škoda, da bi šlo v nič. Eden izmed ključnih elementov, ki so do sedaj manjkali, je konkurenca velikih tujih podjetij, ki bodo postavila standarde za domača podjetja. Upajmo, da bo učinek konkurence zvišanje ravni poslovanja v celotni gradbeni panogi. Nujno potrebujemo poenostavitev postopkov. Potrebujemo robustno zakonodajo, ki bo omogočala hitro izdajo vseh potrebnih odločb. Čakanje na papir, ki se razvleče čez pol leta, je škandalozno. To ne bo olajšalo le državnih, ampak vse investicije – te pa krvavo potrebujemo.

Kljub prahu, ki ga je dvignila jamstvena shema države za podjetja, bi bilo treba razmisliti o nekem drugem programu za spodbujanje gradbene panoge. Programu, ki bi moral biti zadosti resen in strateško usmerjen, da bi zagotovil pomoč na mestih, kjer je potrebna, ne pa deloval po načelu strela s šibrovko in upanja, da je kaj delovalo.

Varčevanje države pri investicijah je škodljivo. Ravno investicije so bile eden ključnih elementov Rooseveltovega »New Deal«¹, programa po veliki svetovni krizi v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, prav tako Marshallovega načrta za povojno obnovo Evrope. Vse projekte, ki so kolikor toliko blizu izvedbi, od različnih visokih gradenj, do nizkih gradenj, kot je tretja razvojna os, bi bilo treba potegniti s police in zanje nekje najti sredstva.

Mogoče je tudi čas, da razmislimo o drugačni spodbudi za zaposlene v javni upravi. Morebiti bi morale biti plače nekoliko nižje, a z dodatkom, vezanim na število pravih in v roku izdanih odločb – verjetno bi se učinkovitost povečala.

Predvsem pa potrebujemo voditelje, ki ne bodo več obremenjeni s preteklostjo, ampak bodo zrlji v prihodnost. Gospodarstvenike, ki bodo razumeli, da z več moči pride več odgovornosti. Politike, ki bodo razumeli, da koncept »javne službe«² ne pomeni, da ti javnost služi, ampak pomeni, da služiš javnosti. x

080 15 58 ZA POCENI ELEKTRIKO
POKLIČITE ZDAJ BREZPLAČNO!

Zamenjajte dobavitelja električne energije z enim samim telefonskim klicem. Pokličite in si zagotovite občutne prihranke.

Na www.pocenielektrika.si z informativnim kalkulatorjem preverite, koliko lahko prihranite vsak mesec. **Enostavno je. Splača se!**

 GEN-I d.o.o., Vrbina 17, 8270 Krško

Foto: Borut Peterlin

»PRAZNINE SO POMEMBNEJŠE KOT POZIDAN PROSTOR«

Maruša Zorec, arhitektka in nagrajenka Prešernovega sklada

Piše: Matej Mljač

Maruša Zorec je, če bi sodili po prvem vtisu, tiha in nekoliko zadržana arhitektka. O svojih prvih stikih z ruševinami, prostori preteklosti, pripoveduje tiho, kot bi ne hotela, da bi glineni zidovi slišali njene misli in spoznali njene namene. Z arhitektoma Mašo Živec in Žigo Ravnikarjem je za ureditev Grajske pristave v Ormožu pred kratkim prejela nagrado Prešernovega sklada. Zagotovo velik praznik zanjo osebno, za njeno družino, za skupino mladih arhitektov, predvsem pa za arhitekturno stroko, ki dokazuje, da se sodobna prihodnost lahko zida tudi s premišljenim usmerjanjem svetlobe skozi glineno opeko. »Verjamem v prostore z značajem. Karakter pa prostor dobi tudi, ko ga naselijo in v njem zaživijo ljudje, puščajo sledi in ga obrabijo. Verjetno se pri nekem nakupovalnem centru ne bi

imela priložnosti srečevati s tako močnimi temami,« pravi.

Grajsko pristavo v Ormožu, ki je del celovitega kompleksa Ormoškega gradu, je sestavljalo več med seboj povezanih pritličnih gospodarskih poslopij, ki so nastala v različnih časovnih obdobjih od 18. stoletja. Kakšna je ideja vašega projekta za preново tega kompleksa v arheološko-etnografski muzej in glasbeno šolo?

► Ideja prenove kompleksa izhaja iz analize obstoječe strukture in temelji na novi organizaciji prostorov, ki jih je bilo treba naseliti, reanimirati in spraviti v uporabo glede na standarde današnjega časa. Kompleks je bil prvotno pritličen, kasneje pa delno nadzidan. Glede na smernice zavoda za varstvo kulturne dediščine smo lahko z novimi intervencijami posegali vanj le na mestih, ki so bila že porušena, neprimerno pozidana ali dodana. Nadzidavo iz petdesetih let smo nadomestili z novogradnjo, prav tako napol

porušeni del pritličnega trakta, kjer je danes muzej. Opeka je uporabljena za strešno kritino, to je bila zahteva zavoda, na fasadi pa kot mreža – struktura, ki kakor sito prepušča svetlobo in ustvarja v notranjosti igro svetlobe in senc. Posamezni prostori so bili že v osnovi zelo različni. Prav to izjemnost in pestrost različnih ambientov smo uporabili kot izhodišče in vodilno idejo pri zasnovi prenove. Notranji prostor glasbene šole je povezan s prostori muzeja, ki pa ga je mogoče prehoditi na različne načine, kot nekakšno prostorsko zanko.

Pri vaših projektih gre za izredno subtilno spreminjanje prostora, skorajda neopazno spreminjate ruševine, opuščene ambiente v moderne hiše. Je prenova, kot jo predlagate vi, prihodnost dograjevanja prostora?

► V prenovi vidim tudi možnosti trajnostnega razvoja, saj s tem, ko prenavljamo tisto, kar že stoji, ohranjamo svojo

dediščino, s tem izkazujemo spoštovanje do svoje zgodovine, naj bo to 18. stoletje ali šestdeseta leta 20. stoletja. Obenem tako ne zasedamo novega, praznega in predvsem naravnega prostora. Praznine so v arhitekturi pomembnejše kot pozidan prostor.

Ko si postavljen pred nalogo, ki ima zgodovinsko referenco, ne gre za prazen list papirja. Treba je prebrati kvalitete starega, na primer v Ormožu so bili to čudoviti obokani prostori v pritličju, ki smo jih vse obdržali.

Ampak z nostalgijo ni mogoče živeti, življenje, tehnologija se razvija ...

► Hkrati je treba vsem tem prostorom omogočiti sodobne prostorske standarde, gretje in prezračevanje. Z novimi, dodanimi elementi pa se objektu doda tudi sodobna plast. Včasih lahko stare zgradbe beremo kot razplastene strukture, kjer so različna stoletja pustila vsako svoj pečat. Le z novim lahko staro zaživi neko novo življenje. Pri tem pa je zelo pomembno, kako se uspeta ohraniti duša in patina, ki ju ti stari prostori že imajo. To je pri prenovitvenih posegih morda najtežje.

Pa vendar, z vsakim posegom se prostor spreminja, dodaja se mu sodobna duša, ki mora biti uglašena s preteklostjo.

► Z ohranjanjem zgodovine, starega, in dodajanjem nečesa novega dobimo neko novo celoto. Novo prostorsko izkušnjo, ki je preplet razporeditve starih ambientov, njihove patine in novega življenja, ki je materializirano v novih elementih in materialih. Ti so zavestno drugačni in ne ponavljajo starega. Predvsem pa je prostorska zasnova drugačna od stare. Gre za odprt prehodni prostor, ki je konceptualno zavezan izkušnji moderne arhitekture, in morda je to tisto, kar je najmanj otipljivo, a vendar v svojem bistvu novo in drugačno od prostorskega koncepta, ki so ga te stavbe imele pred našim posegom.

Kako to, da se tako intenzivno ukvarjate s prenovami?

► Gre za čisto naključje. Začelo se je s prenovno kapele pri frančiškanih, nadaljevalo se je s knjižnico na Ravnah na Koroškem, z oltarjem na Brezjah in z Vetrinjskim dvorcem v Mariboru. Danes se to lahko prepozna kot nekaj, kar povezuje naše projekte. V vseh primerih je bilo treba sodelovati z zavodom za varstvo kulturne dediščine, kar bi omenila kot zelo dobro okoliščino. To sodelovanje je zelo konstruktivno, bogati naše delo in je zame velik izziv. Omogoča nam dodatne premisleke in usmerja pozornost na bistveno in iskanje pravih razmerij do obstoječega. Obenem nam zavod pogosto pomaga, da skupaj prepričamo naročnika, kako pomembno je

spoštovati projekt in ohraniti dediščino kot temelj naše identitete.

Vsak od teh projektov je bil nagrajen, postal je opazen presežek. Kaj se skriva za vašimi zidovi?

► Vsak od teh projektov nosi v sebi tisto, kar je zame v arhitekturnem smislu zanimivo in deloma tudi bistveno. V vseh primerih gre za dokaj zahteven prostorski kontekst, ki igra v našem delu pomembno vlogo in je razlog za idejo, za koncept. Hkrati so bile pri vseh projektih predlagane javne vsebine, kar me kot arhitektko še posebej zanima. Da lahko s primerno zasnovo oblikujem lupino in prostore, namenjene bivanju, socializaciji, druženju. Javni prostor je v današnjem času

Ne zavedamo se, da je dediščina tisto, po čemer se ločujemo od drugih, na njej se lahko učimo in razumemo, na čem so temeljili razlogi za gradnjo.

zelo zapostavljen, kapitala ne zanima gradnja za ljudi, temveč le čim boljši zaslužek. V svojih projektih se skušamo čim bolj osredotočiti na javne skupne prostore, ki jih je lahko tudi več in omogočajo različne ambiente in atmosfere. V Ormožu pa smo izkoristili lego podolgovate stavbe grajske pristave, ki kot kakšna roka oklepa dvoriščni trg, ki se usmerja proti zahodu, v os glavnega mestnega trga. Na sredino tega prostora smo posadili novo drevo, pod katerim, upam, se bodo zbirali otroci pred glasbeno šolo, družili vsi obiskovalci muzeja in kjer bodo lahko

Danes je poseganje v prostor preseglo meje razumnega, racionalnega. Grajeni in naravni prostor sta postala poligon za špekulacije in skorajda norost.

potekale različne prireditve, tako kot je bilo ob odprtju.

Vaši projekti so dokaz, da ohranjanje stavbne dediščine, varovanje in konzerviranje niso le teoretične razprave in jalova predavanja nekaterih strokovnjakov.

► Dlje in bolj ko se ukvarjam s stavbno dediščino, bolj jo razumem in raje jo imam, bliže mi je. Kljub velikemu trudu posameznikov v naši stroki se še vedno prepočasi prebujata zavest o njenem pomenu. Počasi ponekod ni več sledi in vse, kar ostaja, ni referenca, na kateri bi kontekst sploh še lahko imeli za relevantno izhodišče za projekt. Ne zavedamo se, da je dediščina tisto, po čemer se ločujemo od drugih, na njej se lahko učimo

in razumemo, na čem so temeljili razlogi za gradnjo. Dediščina – od praznega prostora, krajine, kulturne krajine pa vse do celot, kot so vasi in vedute nanje ... do posameznih hiš in kašč – je sestavni del celovitega prostora. Prostor v vsej svoji celovitosti in časovni plastovitosti pa je poleg jezika nekaj, kar nas ločuje od drugih in nas dela posebne, je temelj naše identitete. Glede na stanje v našem prostoru, razpršeno gradnjo na Štajerskem in Dravskem polju, pa deloma tudi na Gorenjskem in v okolici Ljubljane ter avtocestnega križa je videti, da se tega v naši družbi premalo zavedamo.

Dolga leta ste sodelovali in poučevali s prof. Vojtuhom Ravnikarjem, ki je verjel v kontekstualizem ...

► Prav pri njem sem se naučila razumeti, kaj je kontekstualni odnos do prostora. Znal je izjemno dobro prebrati neki prostor, imel je izjemno intuicijo, v prostore pa je posegal z močnim konceptom. A ti posegi so bili vendarle vedno občutljivi do konteksta, saj so iz njega izhajali. Tega morda tisti, ki zago-

varjajo tradicionalno ohranjanje arhitekturne dediščine, niso prav dobro razumeli. Začetki naših prenov so se vedno naslanjali na močan koncept, ko pa smo se potem znašli v prostoru, smo te močne poteze mehčali, podrejali, jih spajali z zgodovinskim tkivom.

Ali ni ravno ta močna modernistična poteza včasih neuravnotežena z dokaj stihijem, organsko razslojenim stavbnim tkivom, ki ga čas pušča za sabo?

► Pogosto ugotavljam, da celovitosti posega ne predstavlja konceptualni element, temveč neredko bolj praznina med temi elementi. Arhitektura se sicer materializira z zidovi, mi pa živimo v prostoru med njimi. Pri projektu v Ormožu smo se osredotočili na te raznolike prostore, zato smo želeli, da je material dokaj preprost. Glina v različnih izvedbah, od klasične strešne kritine – bobrovca, fasadne opeke, ki, zložena v mrežo, interpretira zapore oken tradicional-

nih okoliških hiš, pa do poskusa litega tlaka iz mlete opeke, je tisti material, ki materializira nove posege, med katere so vpeti različni ambient. Glina, ki je izjemno prijazen naravni in tradicionalni material našega prostora, je hkrati tudi rdeča nit med preteklostjo in sedanostjo tega prostora grajske pristave.

V nasprotju z vašim diskretnim, poetičnim do- jemanjem arhitekture je t. i. ikonografska arhitektura. Tista, ki prostor markira, ga podreja, hiša hoče biti vidna, »glasna«. Ste kritični do take arhitekture?

► Taka arhitektura je po svoje skoraj vedno zanimiva, ker lahko odpira neke nove tendence v arhitekturi, omogoča nova

- 01 Grajska pristava v Ormožu pred prenovno. Glede na smernice zavoda za varstvo kulturne dediščine je bilo z novimi intervencijami dovoljeno poseči samo na mestih, ki so bila že porušena, neprimerno pozidana ali dodana.
- 02 Grajska pristava v Ormožu po prenovi. Maruša Zorec je skupaj z arhitektoma Mašo Živec in Žigo Ravnikarjem za ta projekt prejela nagrado Prešernovega sklada.
- 03 Glinena opeka na fasadi grajske pristave je uporabljena kot mreža, ki kakor sito prepušča svetlobo in ustvarja v notranjosti igro svetlobe in senc.

Foto: Maruša Zorec

pojmovanja prostora, materialov, ki kasneje lahko zelo široko vplivajo na razvoj in usmeritve v arhitekturni stroki. Ja pa pogosto ta arhitektura zazrta sama vase in v svojo raziskavo in tako manj občutljiva do prostora okoli sebe.

Za to, da bi dojeli kakovostno arhitekturno prenovno, je potrebno neko predznanje, kot bi gledali umetniško delo, ki potrebuje interpretata ...

► Eden boljših primerov izjemno občutljive prenovne v zadnjem času je Neues Museum v Berlinu arhitekta Davida Chipperfielda. To je zelo prefinjena arhitektura. Diskretno odstira vsa obdobja, ki so določala objekt – od previdne prenovne ostankev obstoječega, subtilnega prikaza med vojno poškodovanih delov stavbe do novih intervencij, ki so popolnoma sodobne, a oblikovane tako občutljivo, da je diferenca med starim in novim na prvi pogled skoraj nevidna. Postopoma pa oko razbira staro in novo in skozi posamezne plasti stavbe prebira zgodbo, življenjepis neke hiše.

Zakaj se vam zdita arhitektura in urbanizem šestdesetih let prejšnjega stoletja še vedno aktualna?

► V tistem obdobju sta bila arhitektura in urbanizem jasna, berljiva disciplina in kredibilna stroka. Danes je poseganje v prostor preseglo meje razumnega, racionalnega. Grajeni in naravni prostor sta postala poligon za špekulacije in skorajda norost. Arhitektura šestdesetih let je zelo iskrena arhitektura. Ukvarja se z bistvom arhitekture: s konstrukcijo, detajlom, materialom, strukturo. Šola profesorja Edvarda Ravnikarja je pustila močan pečat, ki se občuti še danes, vsaj v akademskih krogih. Danes ne znamo graditi na ta način in tako občudujem stavbe iz tistega časa in se kdaj pa kdaj v kakšno prav zagledam.

Sediva v vašem izredno impresivnem studiu v industrijskem objektu Tobačne. V enem izmed

Foto: Miran Kambič

Foto: Miran Kambič

objektov, ki niso namenjeni za rušenje. Kakšen mestni projekt tu pravzaprav poteka?

► Ta hiša se je te dni nagnila za sedem centimetrov. Resnično upam, da je ne bo treba podreti. Bili smo že na tem, da bi jo morali zapustiti, za kar bi mi bilo izredno žal. Prav ta prostor je dokaz, da je mogoče take opuščene industrijske prostore oživiti brez velikih posegov. Atmosfera celotnega kompleksa Tobačne je izjemna, prostorske kvalitete obstoječega pa navdušijo prav vse obiskovalce. Žal investitor sredi Ljubljane ni prepoznal te vrednosti in je porušil nekaj podobnih objektov v okolici. Na veliko srečo so tak potencial prepoznali v Ormožu. Projekt Tobačna, kakršnega načrtujejo tukaj, bo potreboval vsaj 20 let, da bo dobil stanovalce in značaj.

Zakaj se vam zdijo veliki mestni posegi sporni za naša mesta, ki so nastajala in se dograjevala postopoma?

► Veliki projekti so sporni prav s tega vidika, da potrebujejo kar veliko let, da zaživijo. Mislim, da je uravnoteženo plasteenje, racionalno dograjevanje v veliko večjo korist mestu kot neobvladljivi veliki projekti. Poglejte samo prenovljene industrijske objekte v četrtil New Yorka, npr. Chelsea in Soho, tam je novo življenje naselilo

večinoma obstoječe stavbe in se tako veliko laže s posameznimi novimi intervencijami sestavilo v novo, do človeka prijazno celoto. Ta način mesto bogati, saj združuje staro z novim, spomine s sedanostjo, je veliko bolj pripovedno in materialno prijazno in veliko bolj v merilu človeka.

Kako vidite Ljubljano?

► K sreči je kriza ustavila nekaj velikih projektov. Morda je to čas za razmislek, čas, da preštejemo in ovrednotimo ves pozidan prostor in se vprašamo: Koliko novih poslovnih prostorov sploh še potrebujemo? Zakaj dovoljevati kapitalu pozidavo novih praznih prostorov, ko še vsi sedanji niso zasedeni? Koliko hiš je neposeljenih, koliko jih razpada? Koliko mestnega prostora ostaja neaktivnega in bi ga lahko z minimalnimi intervencijami spravili k življenju?

Kaj učite na fakulteti za arhitekturo?

► Z Vojtehom Ravnikarjem sva začela učiti predmet Elementi in kompozicija. Spraševala sva se, kako mlademu človeku približati kontekst, razložiti koncept ali idejo prostora z nekaj elementi. Danes se ukvarjam s študenti prvega letnika in delamo izključno z maketami. Šele pri zadnji vaji prostor narišejo. Najprej delajo dvodimenzionalno, kasneje pa gredo v prostor, v višino

in oblikujejo volumen. Arhitektura ni dobesedna, pač pa abstraktna umetnost. Študentom dajemo v razmislek, kaj je to abstraktni prostor in kaj je ideja nekega prostora.

Razpeti ste med svojim birojem, kjer rišete projekte za izvedbo, in akademskim svetom, kjer razmišljate o idealni arhitekturi, idealnem prostoru. Kako spajate ta dva svetova?

► Moram reči, da na splošno živim v nekem bolj abstraktnem, idealnem svetu. Tudi ko se s sodelavci udeležujemo natečajev, naredimo projekt tako, kot se nam zdi, da je prav za prostor in ljudi. Enako učimo študente. Arhitekt ne sme odgovarjati le željam naročnika, temveč mora delovati tudi v korist celovitega prostora. Verjamem, da je mogoče oboje združiti. Pri našem delu lahko rečem, da 90 odstotkov rezultata dosežemo s pogajanjem med različnimi akterji pri projektu.

Arhitekturna praksa je kljub vsej svoji subtilnosti in poetiki danes zelo grob poklic, poln špekulacij. Kako se znajdete?

► Ne znam igrati na svoj šarm. Morda gre za to, da je treba različne akterje v projektu nad projektom navdušiti, da delamo vsi za dobro stvar. Pomembno je, da pri projektu, kjer nastopa veliko akterjev, vlečejo vsi v isto stran. ×

10% promocijski popust
PRI TAKOJŠNJEM PLAČILU

Sončni kolektorji

Izredna učinkovitost za izredno ceno

Delujejo skoraj v vseh vremenskih razmerah

»Heat pipe« tehnologija za maksimalen izkoristek sončne energije. Delujejo tudi v oblačnem vremenu in skoraj skozi vso sezono. Nameščeni so lahko na strehi, tleh, terasi, balkonu ali steni, samo, da »ulovijo« sonce.

Kompletni sistem z montažo za 2-3 osebe **samo 2799,90 EUR + DDV***

že od **189,00 EUR+DDV***

BOJLERJI ZA CENTRALNO KURJAVO 120 l

solarni grelnik 300L **že od 539,10EUR + DDV***

HRANILNIKI

za samo **23,75 EUR+DDV***

NAPRAVE ZA ZAŠČITO PRED VODNIM KAMNOM

Vrhunska učinkovitost za primerno ceno

- maksimalen učinek na izredno majhni površini
- zaščita pred pregrevanjem
- izredno dolga življenjska doba
- certifikat o odpornosti pred točo
- evropsko poreklo
- eleganten design

KOLEKTORJI 5.GENERACIJE

THERMOMAX

Cene veljajo do razprodaje zalog.

ELLATRON d.o.o.
Mestinje 6a
3241 Podplat

Tel: 03 810 42 13
Gsm: 041 797 244
Fax: 03 810 42 14
E-mail: et@ellatron.si
www.et-solar.si

Pasivna hiša

Danes večina ljudi stremi k udobnim in kakovostnim bivalnim prostorom. Pri izbiri načina gradnje posvečamo vse večjo pozornost stroškom, ki so povezani z uporabo bivalnih prostorov (stroški ogrevanja, stroški porabe električne energije, stroški hlajenja, stroški porabe vode, ...). Vedno višje cene energentov silijo uporabnike in investitorje k izbiri gradnje oziroma prenove objektov, ki naj bi zmanjšala odvisnost od energentov, zato se vse pogosteje gradijo oziroma s prenovo dosegajo normativi za opredelitev objekta kot nizkoenergijskega ali pasivnega.

Prvi resni poizkusi gradnje nič energijskih objektov segajo v leto 1973, vendar se je njihov razvoj v primerjavi s končnim prihrankom energije v življenjski dobi objekta ustavil zaradi previsokih stroškov investicije. Investicijsko ugodnejši so bili pasivni objekti, ki so se izkazali s sorazmerno velikim prihrankom energentov. Postali so osnova za določitev kriterijev, ki so pomembni za določitev pasivnih objektov. Passivhaus Institut iz Darmstadta je zaradi svojega znanja in izkušenj na področju pasivne gradnje postal referenčno certifikacijsko telo za podeljevanje certifikatov objektom, ki izpolnjujejo sledeče kriterije:

- zahteva po energiji za ogrevanje je manjša kot $15 \text{ kWh/m}^2\text{a}$ (v zvezi z bivalnimi prostori) – ali moč ogrevanja je nižja od 10 W/m^2 ,
- poraba primarne energije ne presega $120 \text{ kWh/m}^2\text{a}$,
- dosežena zrakotesnost je vsaj $N50 = 0,6/\text{h}$.

Pri zasnovi pasivnega objekta je treba izkoristiti naravne danosti posamezne parcele in upoštevati ustrezno razporeditev prostorov v objektu, ki bodo izkoriščali ponujene danosti parcele. Gradnja pasivnega objekta zahteva izredno natančnost vseh izvajalcev, saj je treba zelo paziti na stike različnih materialov, da se zagotovi zrakotesnost in dobra izoliranost objekta brez toplotnih mostov. Ustrezno stavbno pohištvo z nizko U-vrednostjo mora biti vgrajeno po zahtevah RAL standarda, saj je le tako zagotovljena ustrezna zrakotesnost ob odprtinah.

Prezračevanje objekta je uravnavano preko prisilnega prezračevanja. Pri menjavi zraka se svež zrak delno ogreva z izrabljenim zrakom, ki odda del toplote pri izhodu iz objekta.

Pasivni objekti so lahko grajeni iz različnih konstrukcijskih materialov, kot so npr. opeke, les, beton, ... Pomembno pri tem je, da je objekt dobro zračno zatesnjen in dobro izoliran. Zrakotesnost se preverja

z Blower door testom, s katerim se meri količina v objekt vpihanega zraka na uro, da se zagotavlja konstantni tlak 50 Pa.

Za zagotavljanje ustrezne toplotne izolacije pasivnega objekta je treba debelino izolacije prilagoditi kakovosti izolacije. Skupna toplotna prehodnost (U-vrednost) za strehe, stene in tla mora biti v mejah od $0,10$ do $0,15 \text{ W/m}^2\text{K}$.

Danes je na tržišču množica različnih vrst toplotne izolacije. Ločimo jih lahko na klasične izolacijske materiale in alternativne (BIO) izolacijske materiale. V načelu imajo klasične izolacije nižjo toplotno prevodnost λ , kar pomeni, da lahko vgrajujemo manjše debeline toplotne izolacije. Pri alternativnih izolacijah lahko z manjšo debelino dosežemo daljše fazne zamike pri prehodu toplote skozi konstrukcijo. Vsaka toplotna izolacija ima tako svoje prednosti in slabosti. Katero izbrati, je za vsakega investitorja težka odločitev.

Na osnovi navedenih dejstev lahko ugotovimo, da je za gradnjo pasivnih objektov primerna katera koli toplotna izolacija, ki je na razpolago na trgu. Pri vgradnji je treba paziti, da se ustrezna toplotna izolacija vgradi v ustrezen sklop konstrukcije. Toplotne izolacije so izdelane za namenske konstrukcije in jih ni priporočljivo uporabljati v drugih sestavih konstrukcije, saj tako izolacija ni izkoriščena v popolnosti.

URSA ima v svojem prodajnem programu steklene volne in ekstrudiranega polistirena izdelke, primerne za vgradnjo v strešne konstrukcije, zunanje zidove, predelne zidove, medetažne konstrukcije, talne konstrukcije, oblogo kletnih zidov in pod temeljno ploščo. Steklena volna s svojimi odličnimi lastnostmi na področju toplotne izolacije (λ je od $0,044$ do $0,032 \text{ W/mK}$) in zvočne izolacije (udarni zvok in zvok, ki se prosto širi po prostoru) ter URSA XPS (ekstrudiran polistiren) z visoko tlačno odpornostjo, toplotno izolativnostjo, odpornostjo na vodo ter izmenično zmrzovanje in odmrzovanje omogočata vsakemu investitorju, da lahko z URSA izolacijami ob ustrezni vgradnji izdelata objekt, ki izpolnjuje kriterije za pasivne objekte.

OGLASNO SPOROČILO

Ursa Slovenija d.o.o.

Povhova 2, 8000 Novo mesto

Telefon asistenca:

07/39 18 337

assistance.slovenija@uralita.com

www.ursa.si

www.pureone.si

Kako do več prostora v mansardi?

V mansardah je pogost problem prenizek prostor. Zato smo v podjetju URSA izdelali nov proizvod URSA SF 32 z izboljšano izolativnostjo. Sedaj lahko tudi z manjšo debelino izolacije v strehi dosežete ustrezno toplotno izolativnost in prepotrebno dodatno višino v prostoru.

URSA SF 32

$\lambda_D = 0,032 \text{ W/mK}$

Novo!
URSA SF 32

Odlična toplotna
zaščita

Odlična zvočna
zaščita

Negorljiva
razred A1

Manjši stroški
transporta in
skladiščenja

Enostavna
za vgradnjo

Ekološko
neoporečna

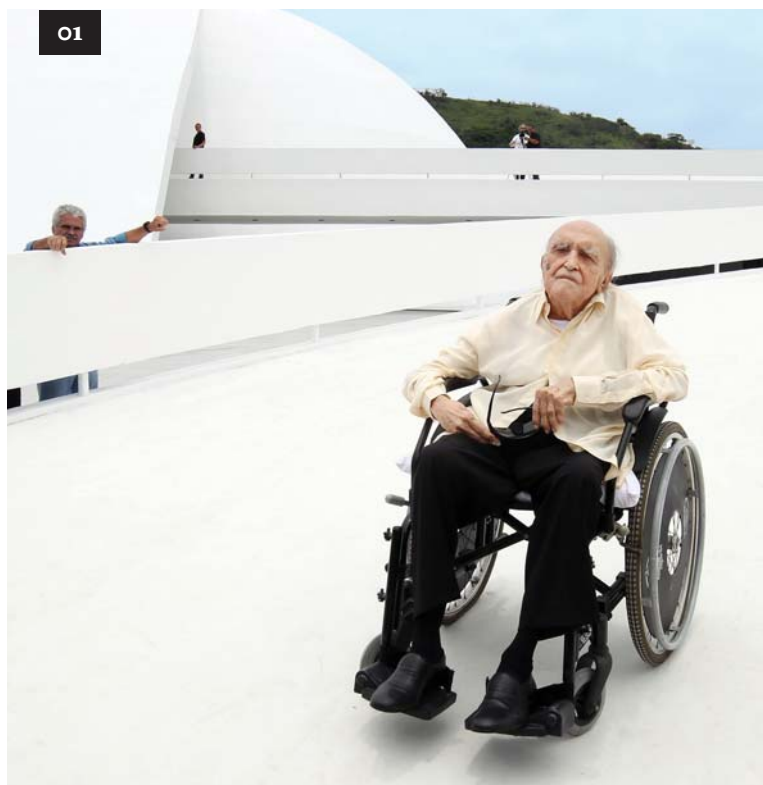

URSA SLOVENIJA d.o.o.
Povhova ulica 2 · 8000 Novo mesto
assistance.slovenija@uralita.com
www.ursa.si

Halo
URSA 07 39 18 337

izolakcija
ekonomski izračun v petih korakih

ŽIVA LEGENDA

Oscar Niemeyer, brazilski arhitekt, ki je decembra 2011 dopolnil 104 leta

Piše: Vesna Teržan Foto: Profimedia

Ko je Oscar Niemeyer v Braziliji na topel decembrski dan praznoval 104. rojstni dan, je povedal, da še ne gre v pokoj, in se ponosno pohvalil, da vsak popoldan še vedno projektira v svojem ateljeju v bližini Copacabane. Sedaj pripravlja načrte za gledališko stavbo v parku Flamengo na hribu Sladkorni stožec blizu Ria de Janeira. Predlani so ob njegovem rojstnem dnevu slovesno odprli Mednarodni kulturni center Oscarja Niemeyerja v španskem mestu Aviles, ki ga je sprojektiral ta vitalni »praoče«
brazilske sodobne arhitekture, leta 2010 pa so v mestu Niteroi blizu Ria odprli novi sedež Fundacije Oscarja Niemeyerja in tudi ta stavba je nastala po njegovih načrtih.

V mestu Niteroi je vrsta njegovih arhitekturnih stvaritev, med njimi ena, ki je leta

1991 ponovno pretresla svetovno arhitekturno javnost. To je njegov Muzej sodobne umetnosti. Bohoti se na rtiču nad strmo obalo na začetku zaliva Guanabara prav nasproti Ria de Janeira in ponuja brezmejno pitoresken razgled, hkrati pa spominja na leteči krožnik, ki je po naključju pristal na

Niemeyerjev opus obsega več kot osemsto objektov in urbanih kompleksov, to pa je opus, s katerim se lahko merijo opusi le redkih arhitektov.

tistem koncu planeta. Prvič je Niemeyer povzročil pretres v svetovni arhitekturni srenji že leta 1954 s svojo hišo v Canoasu, delu Ria de Janeira. Hiša je načrtovana tako, da se spoji z naravo, hkrati ponuja bogat razgled in omogoča razcvet naravne scenografije v

vsej njeni lepoti razkošnega tropskega rastlinja. Leži v gričevju nad zalivom Guanabara, njen osnovni element je baldahin, ki se prilaga naravnim linijam; hiša je nizka, potisnjena v hrib, s polnadstropjema in pretočnimi volumni, v katere je vključil obstoječo skalo. Meja med zunaj in znotraj je zabrisana. Okoli naravne skale so nanizani terasa, bazen in z baldahinom pokrit dnevni prostor. S to hišo je postavil nove standarde in razgibal mednarodno arhitekturno sfero. Švicarska delegacija arhitektov, ki je leta 1954 obi-

skala Brazilijo z namenom, da pregleda brazilsko arhitekturno produkcijo, je bila najprej očarana nad tamkajšnjim rastlinstvom in živalstvom, ob tropskem podnebjem in Niemeyerjevi osebni rezidenci v Canoasu pa je ostala povsem brez daha. Švicarski obisk je

- 01 Oscar Niemeyer decembra 2010 ob odprtju novega sedeža Fundacije Oscarja Niemeyerja, objekta, ki so ga po njegovih načrtih zgradili v mestu Niteroi blizu Ria de Janeiro.
- 02 Palača Alvorada, predsednikova rezidenca iz leta 1957, je ena od številnih arhitekturnih ikon, ki jih je Niemeyer sprojektiral v brazilski prestolnici Brasilia.
- 03 Niemeyer je v mestu Niteroi sprojektiral tudi Ljudsko gledališče, ki se razprostira na tisoč kvadratnih metrih in sprejme 350 gledalcev.
- 04 Ena od Niemeyerjevih stvaritev, ki so pretresle svetovno arhitekturno javnost, je Muzej sodobne umetnosti v mestu Niteroi.

Niemeyerju zares prinesel svetovno slavo, četudi je nase opozoril že zgodaj, takoj po študiju arhitekture, ko ga je profesor in mentor Lucio Costa leta 1936 povabil k projektu gradnje poslopja brazilskega ministrstva za zdravstvo in izobraževanje v Rio de Janeiro; za svetovalca je Costa povabil Le Corbusiera. To sodelovanje se je nadaljevalo čez nekaj let, ko so po javnem natečaju za gradnjo sedeža Združenih narodov (1947) v New Yorku razpisovalci natečaja združili Le Corbusierjev načrt 23 in Niemeyerjevo shemo 32 v skupni projekt 23/32, ki pa sta ga izpeljala Bodiansky in Weissmann. Zagotovo pa je bilo za Niemeyerja najpomembnejše srečanje z Juscelinom Kubitschkom, ki je bil v letih 1940–45 župan Bela Horizonteja in mu je naročil projektiranje obširnega kompleksa Pampulha. Znotraj tega kompleksa je Niemeyer sprojektiral cerkev, ki je dolga leta burila duhove in vznemirjala duhovščino.

- 05 Po Niemeyerjevih načrtih so v prestolnici Brasilia zgradili mogočno katoliško katedralo.
- 06 Enako kot zunanost je impresivna tudi notranost katedrale.
- 07 Sedež Komunistične partije Francije v Parizu, ki ga je Niemeyer sprojektiral, potem ko se je moral zaradi vojaške diktature umakniti iz domovine.

Leta 1955 pa je Juscelino Kubitschek postal brazilski predsednik in povabil Niemeyerja, da skupaj zgradita povsem novo brazilsko prestolnico Brasilio. Vendar je Niemeyer odklonil takšno neposredno povabilo in zahteval javni razpis za ta mogočni projekt. Na razpisu je zmagal projekt njegovega profesorja Lucia Coste. Tako sta s Costo skupaj gradila novo prestolnico, Niemeyer je bil direktor oddelka za arhitekturo in načrtovanje – NOVACAP – in je sprojektiral skoraj vse vladne palače v nastajajočem mestu, Costa pa je poskrbel za urbanizem. V novi prestolnici, ki je rasla iz nič, se arhitekturne ikone, ki jih je sprojektiral Niemeyer, kar vrstijo: palača Alvorada – predsednikova rezidenca iz leta 1957, katedrala, palača Planalto – predsednikov urad, stavbe narodnega kongresa, narodnega gledališča in vrhovnega sodišča so nastale leta 1958, ministrstvo za pravosodje in zunanje ministrstvo ter univerza so zrasli leta 1962, letališče leta 1965, narodna knjižnica in narodni muzej leta 2006 ... Niemeyer pa ni gradil le po Braziliji, ampak tudi širom po svetu. V času vojaške diktature (1964–85), ko se je moral umakniti iz domovine, je v Parizu postavil sedež Komunistične partije Francije, mogočno in reprezentančno stavbo, v Italiji sedež založniške hiše Mondadori, v Izraelu poslopje Univerze v Haifi, v Alžiriji mošejo in univerzo, v Libanonu razstavnici in sejenski prostor, na portugalskem otoku Madeiri kazino, otok užitkov v Abu Dabiju, kulturno središče Vulkan v Le Havru in tako naprej ... ob vrnitvi v Brazilijo je leta 1987 v São Paulu postavil spomenik Latinski Ameriki, arhitekturni kompleks s kipom krvaveče dlani. Sama risba, osnutek tega spomenika, je postala zaščitni znak boja Latinske Amerike proti imperializmu ZDA. Navsezadnje so Niemeyerjeve risbe tako osebne in čutne, da so umetnine že same po sebi in Niemeyer sploh ne zna pripovedovati

in govoriti o arhitekturi, ne da bi pri tem risal. Ta njegova navada, njegova osebnost in arhitekturni opus so odlično predstavljeni v enem izmed številnih dokumentarcev o njem – Oscar Niemeyer – un architecte engagé dans le siècle režiserja Marc-Henrija Wajnberga.

Oscar Niemeyer se je rodil 15. decembra 1907 v družini iz srednjega družbenega sloja, njegov ded Almeida de Ribeiro je bil visok državni uslužbenec in arhitektovo polno ime se glasi Oscar Ribeiro de Almeida Niemeyer Soares Filho, a je prevzel le nemški priimek svoje babice – Niemeyer –, ki je bila po rodu iz Hannovra. Oscar je imel brezbrizno boemsko mladost, to je bilo življenje v kavarnah, z glasbo, plesom in zabavami na peščenih plažah. Pri 21 letih se je poročil z Annito Baldo, najprej delal v očetovi tiskarni, v letih 1924–29 je študiral arhitekturo na državni umetniški akademiji v Rio de Janeiru, njegov profesor pa je bil Lucio Costa. Po diplomi leta 1934 je začel pripravništvo v arhitekturnem biroju Lucia Coste in Carlosa Leãa. Že leta 1945 je postal član Komunistične partije Brazzilije; prav druga svetovna vojna ga je potisnila v njene vrste, ameriški imperializem pa ga je pripeljal v

objem Fidela Castra. Postala sta dobra prijatelja in Fidel je celo dejal: »Niemeyer in jaz sva poslednja komunista na tem planetu!« Zaradi tega tudi ni pogosto potoval v ZDA, saj je imel težave s pridobitvijo ameriškega vizuma, a si je rekel – oni so na izgubi, ne jaz.

Niemeyer je znal in še vedno zna uživati življenje. Lani je ob rojstnem dnevu pripomnil: »Prihodnost je za vse nas negotova in vprašljiva, ampak nič ne de, počutim se dobro, le da imam ob sebi žensko in dobro družbo.« Njegov hedonizem se kaže tudi v znameniti izjavi, ki je hkrati njegov ustvarjalni moto: »Pravi koti in stroge, ravne, toge linije, ki jih je ustvaril človek, to me ne zanima! Tisto, kar me privlači, so proste, čutne linije, ki jih najdem v naši pokrajini, v konturah gora, v okljukih rek, v valovanju oceana in na telesu ljubljene ženske.« Tako »valovijo« skoraj vse Niemeyerjeve stavbe, z valovanjem je preizkušal zmožnosti betona in ustvarjal oblike, ki so preselečale kritike in statikom delale sive lase. A kot je rad rekel, je bil beton zanj izziv, vedel je, kaj vse lahko z njim oblikuje. Zaradi »valovanja in mehkebe njegovih stavb« so nekateri kritiki govorili o organski arhitekturi, o brazilskem modernizmu, ki izraža užitek, melodičnost brazilске portugalščine in

dinamičnost brazilске družbe ter se hkrati močno razlikuje od evropskega modernizma in Le Corbusierjevih ostrih linij. Kritiki so skovali tudi izraz retrofuturizem, ki naj bi označeval Niemeyerjeve futuristične stavbe, a hkrati ga vidijo na dolgi poti, gosto posejani s slogi – od moderne in postpostmoderne prek dekonstruktivizma, druge moderne in nove preprostosti, tudi neoneohistoricizma do futurističnega sloga, ki govori o tem, kako prihodnost postane lastna zgodovina, saj retrofuturizem ni navaden revival, v njem sta združeni nostalgija in prihodnost!

Niemeyerjev opus obsega več kot 800 objektov in urbanih kompleksov, to je opus, s katerim se lahko merijo opusi le redkih arhitektov v zgodovini svetovne arhitekture. Je modernist, ki je s svojim brazilskim temperamentom v arhitekturo prinesel nemir in požel prav toliko pohval kot graj in kritik. Prejel je številne mednarodne nagrade, tudi Pritzkerjevo nagrado leta 1988. Je eden najbolj družbeno in politično angažiranih arhitektov, zaprisežen komunist, ki pa arhitekture ni videl kot socialne kategorije, niti kot orodje, ki bi lahko uravnotežilo socialno sliko. Paradoksalno za levčarja in hkrati še eno izmed nasprotij v njegovem življenju. ×

HIŠNI WELLNESS - PAPILLON

KOMET9 NIKO EREŠ s.p.

041 859 545; savne.komet9@gmail.com

NOVOST NA SLOVENSKEM TRGU

V KORAKU S ČASOM

Ureditev pisarniških prostorov časopisa WirtschaftsBlatt na Dunaju

Piše: Urša Marn Foto: Iztok Lemajič

WirtschaftsBlatt je vodilni avstrijski časopis za ekonomijo, finance in finančne trge. Zaradi funkcionalnih zahtev in želje po novem duhu se je naročnik odločil za temeljito prenovo najetih prostorov uredništva v starejšem objektu, nekdanji predilnici v središču Dunaja. Za projekt bi lahko izbral katerega izmed številnih avstrijskih arhitekturnih birojev, a se je prav namenoma odločil za slovenski studio IDFL. Želel je namreč svež, inovativen pristop, ki bo čim bolj zadovoljil potrebe uredništva, obenem pa omogočil komunikacijo s poslovnimi partnerji v stimulativnem okolju. In prav to je tudi dobil. »Seveda se uspešnost projekta lahko meri recimo na podlagi števil objav v arhitekturnih in poljudnih revijah. Vendar naju bolj kot število objav zanima, kako prostor deluje skozi čas in kako se v njem počuti naročnik. Ne delava arhitekturnih spomenikov. Več nama pomeni, da naročnik reče, da mu je tudi zaradi novega interjerja uspelo podpisati letno oglaševalsko pogodbo s pomembno

stranko,« pravi Iztok Lemajič, ki je skupaj s Sandro Banfi Škrbec soustanovitelj in solastnik ljubljanskega arhitekturnega in oblikovalskega studia IDFL. Projekta nista dobila po naključju ali zvezah, ampak zaradi referenc. WirtschaftsBlatt je namreč v lasti avstrijskega medijskega podjetja Styria, za katerega sta slovenska arhitekta zasnovala pisarne v Zagrebu. »Na prvem sestanku sva jim predstavila celovit koncept novih pisarn, kar je botrovalo podpisu pogodbe. Že takoj so dejali, da nočejo klasičnih pisarn, kot jih ima časopis Die Presse, ki je najemnik večine prostorov v istem objektu.«

Avstrijci, natančni, kot so, so se procesa prenove lotili tako, da so najprej opravili individualne pogovore z vsakim od zaposlenih pri časopisu. Šele nato so povabili arhitekta. Povedali so, koliko delovnih mest potrebujejo in kakšna, pa tudi kako se pri dnevnem časopisu prepletajo funkcije urednikov, novinarjev in drugih članov produkcijske ekipe. »Vse drugo so pustili zelo odprto. Tako sva skozi svoje razumevanje prostora in dela razporedila 1700 kvadratnih

01 V novih prostorih je ustvarjen preplet odprtega dela pisarn s sklopom introvertiranih enot z različnimi funkcijami, kot so pisarne, sobe za sestanke in servisni prostori. Oprema je vizualno in funkcionalno podrejena prostoru in identiteti časopisa.

02 Novinarji in uredniki časopisa WirtschaftsBlatt so pisane fotelje, namenjene sestankom, druženju in izmenjavi informacij, hudomušno poimenovali »kuschelmuschel«.

03 Med prostori se nevsiljivo pretaka grafika, ki vizualno ločuje in hkrati povezuje različne elemente v celoto. Grafični elementi predstavljajo ikonizirano vsebino medija s prepoznavnimi značilnostmi Avstrije, kot je denimo podoba kolesa iz dunajskega zabavišnega parka Prater.

Strlesvetila

20 do 70 %
znižane cene
svetil in pohištva.

Znižanje cen velja za izbrana svetila
in pohištvo na zalogi. Vsak teden
dopolnjujemo izbor.

www.strlesvetila.com

Mašera Spasičeva 8, Ljubljana-Bežigrad
/0/1 565.47.44

O AVTORJIH

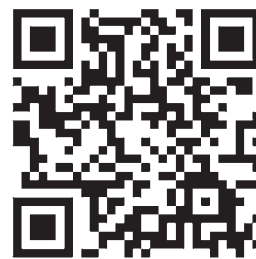
IDFL ali Innovative Design For Living je arhitekturni in oblikovalski studio, ki sta ga leta 2006 v Ljubljani ustanovila arhitekta in oblikovalca Iztok Lemajić in Sandra Banfi Škrbec. Ustvarjata na področju arhitekture, oblikovanja interjerja, oblikovanja opreme prostora in grafičnega oblikovanja. Z multidisciplinarnostjo ponujata drugačen pogled na prostor. V času krize, ko se zelo malo gradi in ko je vse več arhitektov brez dela, je prav široka paleta znanj tisto, kar jima zagotavlja posel. Ne glede na naravo prostora, najsi bo pisarna, stanovanje ali urbani prostor, nadgrajujeta osnovne bivalne potrebe posameznika in skupnosti. V odprtem dialogu z naročnikom iščeta možnosti za vzpostavitev drugačnega razmišljanja o prostoru in njegovi funkciji. Med zadnjimi izvedenimi projekti IDFL sta hiši na Kodeljevem v Ljubljani, ureditev Veslaškega centra v Mali Zaki in ciljne regatne arene s sodniškim stolpom v Veliki Zaki na Bledu (v sodelovanju z arhitektoma Miho Kajzljem in Iztokom Kavčičem), ureditev pisarn za WirtschaftsBlatt, ureditev vhodne avle objekta, kjer poleg WirtschaftsBlatta prostore najema tudi časopis Die Presse ter ureditev pisarn za dnevnik Večernji list, Poslovni dnevnik in 24Sata v Zagrebu. Njun najnovejši projekt je ureditev pisarn za transportno podjetje LKW Walter na Dunaju. x

metro površine na del, ki je odprt, in del, ki je intimnejši,« pravi Iztok. Zasnovala sta dinamičen prostor, prežet z identiteto časopisa. »Ker delo zaradi sodobnih informacijskih in komunikacijskih tehnologij postaja vse bolj neodvisno od kraja in časa, pisarniški prostor dobiva nov pomen. Za kreiranje vsakodnevne številke časopisa in vseh njegovih digitalnih aplikacij je nujen prostorsko in funkcionalno kakovosten prostor. Tega se je naročnik zelo natančno zavedal. Ima vizijo, v katero smer se bo razvijal medijski prostor. WirtschaftsBlatt sicer še vedno ostaja tiskani časopis, hkrati pa se veliko ukvarjajo z digitalno tehnologijo, in temu so prilagojeni tudi novi prostori,« pravi Sandra. »Zaposlenim so pojasnili, da v novih prostorih ne bo le nova oprema, ampak da se hkrati spreminja tudi celoten način dela. Gre za proces, ki je neizbežen za vsako podjetje, ki hoče napredovati.«

Programsko delitev pisarn je delno narekoval obstoječi prostor. Ta je deljen na tri glavne sklope: osrednji vhodni del, administracijo in uredništvo s produkcijo. S skrbno premišljeno organizacijo in razporeditvijo sta arhitekta omogočila maksimalen, vendar nadzorovan pretok informacij. V odprtem delu sta ustvarila zvočno in vizualno delitev delovnih mest. Med prostori se nevsiljivo pretaka domišljena grafika, ki vizualno ločuje in hkrati povezuje različne elemente v celoto. Grafični motivi predstavljajo ikonizirano vsebino finančnega časopisa in prepoznavne značilnosti Avstrije, kot je denimo podoba kolesa iz dunajskega zabavišnega parka Prater. Vsa oprema je vizualno in funkcionalno podrejena prostoru in identiteti časopisa. Prevladuje petrolejsko modra barva, ki je zaščitna barva časopisa, prostor pa poživljajo poudarki v oranžni in rumeni barvi. Zasnovala sta tudi udobne, pisane fotelje, namenjene sestankom, druženju in izmenjavi informacij, ki so jih uporabniki hudomušno poimenovali »kuschelmuschel«. Ti fotelji

so nekakšen nadomestek za sejne sobe, kajti za toliko sejnih sob, kolikor jih je želel naročnik, preprosto ni bilo dovolj prostora. Tudi sicer se na vsakem koraku zrcali dosledno izpeljan arhitekturni in funkcionalni koncept. »Pri dizajnu se je naročniku zdelo ključno, da se zaposleni identificirajo z 'brandom' časopisa,« pravi Iztok. Pa se? »Se. V novih prostorih imajo več reda, časopis lažje komunicira s poslovnimi partnerji in pridobiva oglaševalce, zaposleni pa so zadovoljnejši.« Čeprav jima je naročnik pustil veliko svobode, je obenem za vsak poseg preveril, ali je zares potreben, in predvsem, ali ni morda predrag. Nazadnje, po vsem sestankovanju, je bil projekt izveden skoraj v celoti tako, kot sta si ga zamislila arhitekta. Vse tja do grafičnih motivov in oblikovanja pohištva, kar je prav tako avtorsko delo IDFL. Četudi Avstrijci slovijo kot lokalpatrioti, so celo za izdelavo pohištva izbrali slovenske obrtnike, ki sta jih predlagala Iztok in Sandra. »To je gotovo velik izraz zaupanja,« pravi Iztok. Tudi sicer imata z Avstrijci pozitivne izkušnje. »Sredi projekta je naročnik dejal: Arhitekto plačamo, da razmišljajo o rešitvah namesto nas, ker računamo, da vedo, kaj delajo. Naj naredijo to, kar mislijo, da je treba. S tem so nama izkazali ogromno zaupanja. V Sloveniji tega nismo vajeni.« Naročnika je projekt stal precej več, kot je načrtoval. »Pa ne zato, ker bi ponudila drage rešitve, ampak ker je skozi izvedbo projekta spoznal, da se mu bo višji vložek v celovito ureditev obrestoval,« pravi Sandra. Vrednost projekta, 870 tisoč evrov, je še vedno občutno pod oceno stroškov, ki so jo naredili v avstrijskem biroju, ki je projekt vodil. »Ves čas sva pazila, da rešitve ne bi bile predrage, ker sva se zavedala, da jih naročnik sicer ne bo potrdil. Pohištvo je resda narejeno po meri, a je na neki način še vedno standardno. Sicer pa meniva, da je za pravi učinek dovolj izbira pravih in ne dragih materialov,« pravi Iztok. x

KDO PRAVI, DA SO MONTAŽNE HIŠE DOLGOČASNE!

SoNo
arhitekti

BLACK LINE

NOV ARHITEKTURNI PRISTOP V MONTAŽNI GRADNJI

Linija Lumar BLACK LINE ponuja presežek sodobnega arhitekturnega oblikovanja. Nastala je kot odgovor na povpraševanja posameznikov, ki se zavedajo prednosti, ki jih ponuja montažna gradnja, a si želijo sodobnih in atraktivnih arhitekturnih rešitev. Optimalni tlorisni raspored in dovršene fasade zagotavljajo užitek bivanja dovolj drznim, upoštevajoč sodobne koncepte nizko energijske trajnostne gradnje.

Lumar

Živeti najbolj!

T: 02 421 67 50 I: www.lumar.si

MOSTOVI KOT ZNAMENITOST

Tudi mostovi določajo naše okolje. Nekateri so občudovanja vredni, drugih niti ne zaznamo. Vendar bi morali biti kot vsi posegi v prostor zasnovani spoštljivo do svoje okolice, pa naj gre za umestitev v neokrnjeno naravo ali v urbani prostor. Premostitev rek, sotesk, ožin in dolin je vedno igrala pomembno vlogo v zgodovini naselij. Že v antičnih časih so bili mostovi pomemben dokaz za plemenitost gradbeniške obrti in tehnike. Mostove lahko opredelimo na več načinov, Andrea Palladio, pomemben italijanski arhitekt in inženir 16. stoletja, pa se je verjetno opisu mostu kot stavbe najbolj približal z izjavo: »... mostovi naj bi določali duh skupnosti z razkazovanjem prostornosti, trdnosti in užitka«. Danes nastajajo najboljši mostovi v tesnem sodelovanju med konstruktorji in arhitekti. Marsikje po svetu so v različnih obdobjih nastali pomembni mostovi, ki izstopajo po umestitvi v prostor, po velikosti, doseženih razponih, skupni dolžini, namenu, konceptu, konstrukciji, tehnologiji gradnje ter so kot takšni postali simboli tehničnih in kulturnih dosežkov v času in prostoru. V Sloveniji imamo številne mostove, samo slovenski avtocestni sistem sestavlja 1.138 različnih premostitvenih objektov. Večina mostov nima opazne arhitekturne in konstruktorske kakovosti, predstavljamo pa šest mostov, ki so v zadnjih desetih letih stopili iz povprečja.

MOST LOKA, NOVO MESTO

AVTORJA ARHITEKTURE: JANEZ KOŽELJ, JOŽE JAKI
AVTOR STATIKE: VILKO ŠULIGOJ
INVESTITOR: REAL, MESTNA OBČINA NOVO MESTO
TEHNIČNI PODATKI: DOLŽINA 100 M, ŠIRINA 2,5 M, OSEM OPORNIH POLJ RAZPONA 13 M

KONSTRUKCIJA: LEPLJENI TRAMOVI, POVEZANI Z JEKLENIMI VEZNIMI ELEMENTI IZ NERJAVEČEGA JEKLA
LETO IZGRADNJE: 2003
NAGRADA: ZLATI SVINČNIK 2005
FOTOGRAFIJA: MIRAN KAMBIČ

Most za pešce in kolesarje čez reko Krko je najkrajši peš in kolesarski dostop iz mestnega središča v trgovski center ŠRC Portoval (ista avtorja arhitekture) in povezuje stare in nove športno-rekreacijske površine ob reki. Zaradi višinske razlike je na levem bregu predviden dostop na most prek položne klančine in stopnic, na desnem bregu pa je v izteku mostu urejena čolnarna. Pod mostno konstrukcijo je speljan kanal za odvod fekalnih odpadkov. Most je oblikovan v obliki poravnane lesene grede, ki se opira na lahkotne vilice, razvejane v smeri vodnega toka. Škatlasta konstrukcija ustvarja vtis enovitega telesa, oprtega na transparentne podpore, in spominja na stare lesene mostove na Krki. Nadvodna konstrukcija mostu je iz lepljenega macesnovega lesa. Izvedba celotnega mostu je montažna.

ŠPELA KUCHAR, ANA STRUNA BREGAR
IZBOR KAKOVOSTNEJŠIH NOVEJŠIH SLOVENSКИH MOSTOV IN BRVI

VIADUKT ČRNI KAL

AVTORJA ZASNOVE: JANEZ KOŽELJ, MARJAN PIPENBAHER
AVTOR KONSTRUKCIJE: MARJAN PIPENBAHER
INVESTITOR: DARS, D. D.
TEHNIČNI PODATKI: VIADUKT SKUPNE DOLŽINE 1065 M PREČKA OSAPSKO DOLINO V HORIZONTALNEM RADIJU 800 M, NA VIŠINI OD 10 DO 95 M, Z GLAVNIMI RAZPONI DOLŽINE 140 M
KONSTRUKCIJA: GRADNJA BETONSKIH STEBROV S SAMOPLEZAJOČIM OPAŽEM, PROSTA KONZOLNA GRADNJA VOZIŠČNIH KONSTRUKCIJ

NATEČAJ: 1998
LETO IZGRADNJE: 2004 (ZAČETEK GRADNJE 2001)
NAGRADA: MARJAN PIPENBAHER JE LETA 2004 ZA INVENTIVNO KONSTRUKTORSKO ZASNOVO IN REALIZACIJO SLOVENSKEGA VIADUKTA PREJEL NAGRADO IZS ZA IZJEMNE INŽENIRSKÉ DOSEŽKE
FOTOGRAFIJA: MIRAN KAMBIČ

Viadukt Črni Kal je tehnološko in oblikovalsko eden izmed najzahtevnejših premostitvenih objektov, zgrajenih v Sloveniji. Poleg izredne dolžine in višine prispevajo k zahtevnosti objekta še krivina in padec cestišča, ekstremne podnebne razmere, še posebej močna burja, gradnja na geološko občutljivem območju in vpliv na kulturno krajino. Za skladen vtis viadukta poskrbi razporeditev enajstih osrednjih stebrov, ki so poravnani

z višinami in ritmom naravnega reliefa. Viadukt sestavljata dve ločeni voziščni konstrukciji, ki sta v dolinskem delu podprti s krakasto oblikovanimi stebri oblike »Y«, na nižjem delu pa z ločenimi stebri, tako da ti skupaj z voziščnima konstrukcijama tvorijo stabilno prostorsko okvirno konstrukcijo. Prav krakasto oblikovani stebri kot osnovni oblikovni element so njegova značilnost, ki ga loči od podobnih viaduktov v

tujini. Zasnova viadukta s konstruktorskega in izvedbenega vidika je omogočila izvedbo gradnje z že preizkušenimi tehnologijami: na prehodu globljega dela doline so škatlasti voziščni konstrukciji gradili po sistemu proste konzolne gradnje, na preostalem, pobočnem delu viadukta pa so uporabili tehnologijo gradnje na fiksnem ali pomičnem jeklenem odru.

URBANI PROSTORI

PUHOV MOST, PTUJ

AVTOR ARHITEKTURE: MAG. PETER GABRIJELČIČ,
VIKTOR MARKELJ
ODGOVORNI PROJEKTANT: VIKTOR MARKELJ
INVESTITOR: DARS, D. D., CELJE
TEHNIČNI PODATKI: 430 M, PET RAZPETIN: 65 M, TRIKRAT PO 100
M IN 65 M

KONSTRUKCIJA: PROSTO KONZOLNA GRADNJA Z ZATEGAMI
IZVEN BETONSKE KONSTRUKCIJE
NATEČAJ: 2005
LETO IZGRADNJE: 2007
FOTOGRAFIJA: RADO STROPNIK

Puhov most, ki ima uradni naziv Most čez Dravo na Ptuj, je del nove južne vpadnice v mesto Ptuj. Most prečka umetno akumulacijsko jezero na Dravi, na predelu, kjer je jezero široko skoraj tristo metrov in globoko pet metrov. Glavna značilnost mostu je, da poteka v ostrem radiju in je grajen po konzolnem postopku. Posebna omejitev pri zasnovi je bila, da konstrukcije ne smejo presegati naravnih okoljskih vedut, pogleda na ptujski grad in

staro mesto, kar je pomenilo, da mora biti most čim nižji. Most je oblikovan s štirimi dvojnimi nizkimi harfami, ki zagotavljajo tanko vozno in pohodno ploščad in prost prehod pod mostom. Konstrukcija zagotavlja dva vozna pasova na sredini ter ločena varna pasova za pešce in kolesarje ob robovih. Most je unikaten inženirski objekt, ki je postal simbol mesta. Večerna osvetlitev mu daje posebno atraktivnost, hkrati pa zagotavlja varnost za uporabnike.

VDAHNITE ŽIVLJENJE V SVOJ DOM

Odlična ponudba stanovanjskih kreditov

Spustite domišljijo v svoj dom in se prepustite užitkom ob snovanju svojih načrtov pri nakupu, gradnji ali obnovi svojega doma.

Uresničite jih z izjemno ponudbo stanovanjskih kreditov, ki velja od 1. 1. 2012 do 31. 3. 2012 oziroma do porabe kvote.

www.abanka.si | info@abanka.si | Abafon 080 1 360

ABANKA
BANKA PRIJAZNIH LJUDI

Pomagamo graditi čistejšo energetska prihodnost Slovenije

Z uporabo lesne biomase za sproizvodnjo toplotne in električne energije smo zmanjšali izpuste CO₂ za 10%, NO_x za 5% in SO₂ za 40%. Z uvedbo zemeljskega plina konec leta 2014 bo naš prispevek k izboljšanju kakovosti zraka še večji.

PREVERITE KAKOVOST ZRAKA NA MOBILNEM TELEFONU

Pošljite **SMS** z vsebino **TETOL** na št. **3737** in sledite prejeti povezavi, ali v brskalnik telefona vpišite **m.te-tol.si**
Poslani SMS in prenos podatkov se obračunavajo po ceniku vašega operaterja.

TERMoeLEKTRARNA TOPLARNA LJUBLJANA

www.te-tol.si

URBANI PROSTORI

BRV ČEZ KANJON SAVE, RADOVLJICA

AVTOR ARHITEKTURE: MAG. PETER GABRIJELČIČ
AVTOR STATIKE: PETER KOREN
INVESTITOR: DRSC

TEHNIČNI PODATKI: BETONSKO LOČNO OBLIKOVANA GREDA
LETO IZGRADNJE: 2007
FOTOGRAFIJA: MIRAN KAMBIČ

Brv, zgrajena čez kanjon reke Save, je namenjena pohodnikom. V naravno okolico je umeščena rahlo usločeno in povzema os gibanja v prostoru. Ker je brv namenjena lahkim obtežitvam, je zasnovana tako, da kljub betonski konstrukciji deluje čim bolj lahkotno. Ograja je zasnovana transparentno, sestavljena je iz vitkih vertikalnih nosilcev, prek katerih je napeta jeklena vrv. Ob snovanju mostu je bila ena vodilnih idej ta, da se

lahko pohodnik na njem za trenutek ustavi, doživi nove poglede, spozna naravo, posluša vodo pod seboj ali usmeri pogled v gibajoče se zvezde ponoči. To je prostor, kjer se čas za trenutek ustavi.

URBANI PROSTORI

STUDENŠKA BRV, MARIBOR

AVTORJI ARHITEKTURE: BOGDAN REICHENBERG, GREGOR REICHENBERG, SAŠO REK, MIHA MILIČ
AVTORJA KONSTRUKCIJE: VIKTOR MARKELJ, ROK MLAKAR
INVESTITOR: MESTNA OBČINA MARIBOR
TEHNIČNI PODATKI: DOLŽINA 126 M

KONSTRUKCIJA: JEKLENA KONSTRUKCIJA
NATEČAJ: 1. NAGRADA 2004
LETO IZGRADNJE: 2008
NAGRADE: FOOTBRIDGE AWARD 2008, ZLATI SVINČNIK 2008
FOTOGRAFIJA: MATJAŽ WENZEL

Studenška brv sodi med najmanjše mostove v Mariboru, a ima kljub temu zelo pestro zgodovino. Prva brv na sedanji lokaciji je bila zgrajena leta 1885. Leta 1946 jo je odnesla poplava. Dotrajano brv iz leta 1948 je nadomestila sedanja. Dvojnost dvoetažnega mostu, dolg lok Titovega mostu, paličje Železniškega mostu, kamniti Stari most in asimetrija Koroškega mostu so bili izhodišče za oblikovanje nove brvi. Nosilna

konstrukcija je jeklena in je položena vodoravno na obstoječe podpornike. Lesena hojnica je oblikovana v loku in zagotavlja združitev dveh pasov na najvišji sredinski točki, s čimer je prečkanje reke postalo simbolični in dejanski dogodek. Kontakt brvi z bregovoma je nevsiljiv in zadržan. Na levem bregu se s kamnitima blokoma ob ustju brvi ustvari manjši javni prostor, kjer se promet umiri, na desnem bregu pa se brv steče v naravo.

URBANI PROSTORI

MARINIČEV MOST, ŠKOCJANSKE JAME

SOAVTORJA ZASNOVE: VIKTOR MARKELJ IN ROK MLAKAR
(PODJETJE PONTING)

INVESTITOR: JZ PARK ŠKOCJANSKE JAME

TEHNIČNI PODATKI: DOLŽINA 28 M, ŠIRINA 1,5 M

KONSTRUKCIJA: JEKLENA KONSTRUKCIJA

LETO IZGRADNJE: 2011

NAGRADA: FOOTBRIDGE AWARD 2011

FOTOGRAFIJA: ARHIV PODJETJA PONTING

Turistično pot skozi Mahorčičevo in Mariničevo jamo ter Malo dolino so uredili že leta 1933. Leta 1965 je to območje zajela velika poplava, ki je poškodovala pot in ograje po tem delu Škocjanskega parka. Lani so postavili novo jekleno vitko konstrukcijo mostu, ki se prilagaja terenu in ki zagotavlja ustrezne odmike od naravnih ovir v samem razponu mostu, umakne konstrukcijo zunaj območja padanja ledenih sveč in kamenja, obenem pa

zaradi nje obiskovalci veliko bolj atraktivno doživijo prečkanje globeli v izrazito jamskem okolju. Konstrukcija ima v vzdolžni smeri zasnovane stopnice in podeste v enakomernem rastru, s katerimi premosti višinsko razliko 4,5 metra. V razponu je v osrednjem delu konstrukcija dodatno elastično podprta z dvema poševnima nateznima palicama in sidrana v kompaktno apnenčasto skalo v južni steni vhoda v Mariničevo jamo.